

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ОПТИМАЛЬНОЇ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ

Н. Прокопенко, канд. екон. наук, ННЦ "Інститут аграрної економіки"

Концептуальні основи системи оподаткування в умовах ринкової економіки повинні базуватися, по-перше, на класичних податкових теоріях і концепціях; по-друге, враховувати (а не копіювати) прогресивний досвід світової практики оподаткування; по-третє (і це головне), ґрунтуватися на реаліях сьогодення, цілях і задачах української перехідної економіки. Податкова система повинна бути адекватна сучасному стану економіки і соціальної сфери України.

Пропонуючи концепцію податкової системи, автор переконаний, що вона забезпечить повернення в легальну сферу капіталу, який перейшов безподатковий обіг, або був вивезений в останні роки за кордон.

Система оподаткування визначається сукупністю факторів, породжених не тільки значною нерівномірністю гео економічного та геополітичного розвитку, а й суперечностями внутрішнього політичного, економічного, соціального і культурного розвитку країни. Нині стало цілком очевидним, що основну загрозу сталій українській системі оподаткування становить власне Україна. Відсутність внутрішнього консенсусу в суспільстві з ключових стратегічних питань, некомпетентність і корумпованість значної частини владної еліти, всевладдя "тіньового капіталу" у напівкримінальних кланово-олігархічних структурах здатні підірвати будь-які спроби проведення податкових реформ у країні.

В умовах ринкової економіки систему оподаткування треба використовувати як складову фінансового регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, а не тільки з метою забезпечення дохідної частини бюджету. В країнах з трансформаційною економікою (це стосується і України), становлення податкової системи пов'язано з відсутністю досвіду проведення ринково орієнтованої податкової політики і побудови відповідної системи оподаткування.

Необхідно визначити принцип оптимальної системи оподаткування. Це дасть можливість перевірити варіанти пропонованої податкової системи чи законопроекту, а також визначити, наскільки вони відповідають потребам, обґрунтувати ефективність можливих відхилень від основних принципів при втіленні нових норм податкового законодавства. В такому випадку з'явиться можливість підтримувати стабільність державних і суспільних інститутів, прогнозувати поведінку господарюючих суб'єктів. Тому критерій стабільності посідає важливе місце в створенні концепції системи оподаткування в ринкових умовах. Стабільність податкової системи передбачає незмінність податкового законодавства протягом певного податкового періоду. За допомогою цього критерію можна досягти позитивних моментів, які вплинуть на встановлення рівноваги в економіці країни: господарюючі суб'єкти при стабільному податковому законодавстві зможуть обґрунтовано вибирати напрям своєї фінансової діяльності, поліпшаться і результати діяльності податкових органів.

Поряд з критерієм стабільності, який необхідно використовувати на час певного податкового періоду, слід враховувати і критерій еластичності, зважаючи

при цьому на соціально-економічні зміни в розвитку суспільства. Останній, крім зміни в способах оподаткування, забезпечує варіювання методів і форм державного регулювання оподаткування. Він характеризує динаміку податкової стратегії держави, на відміну від критерію стабільності, який забезпечує тактику податкового її регулювання. Оптимальне поєднання обох критеріїв дасть можливість створити нормальні взаємовідносини між платниками податків і державою, що позитивно вплине на темпи економічного розвитку країни і показники податкових надходжень.